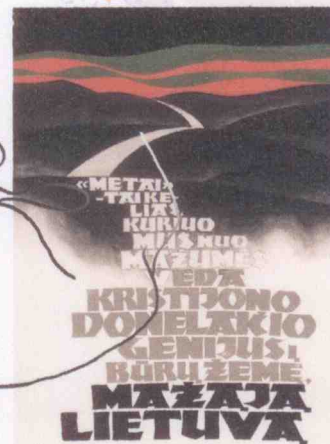
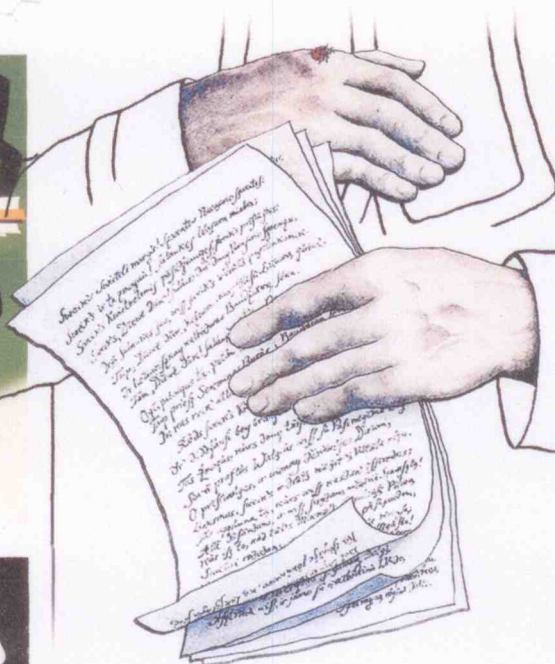

DONELAIČIO ŽEMĖ

LEIDŽIA
KRISTIJONO DONELAIČIO
DRAUGIJA
Laikraštis įsteigtas 1992 m.

2013 m.
II pusmetis
Nr. 2-3 (210-211)

Kristijonas Donelaitis 1714 - 2014

Do-ne-lai-tis!
Klausykit, skamba kaip varpas.
Done-laitis!
Klausykit, skamba kaip kardas.
Donelaitis!
Klausykit, skamba kaip arklas.

Justinas Marcinkevičius

Stepono
Lukoševičiaus
plakatai

Sauliaus
Karklio
nuotrauka

„Alko“ klubo talkininkai Tolminkiemyje prie Kristijono Donelaičio klebonijos, kurioje gyvendamas poetas sukūrė „Metus“. 1989 m. pavasaris

Istorijos paradoksai ir paralelės

Jaltoje 1945 metais Lietuvą kartu su Latvija ir Estija Vakarų antihitlerinė koalicija paliko bolševikinės Rusijos, tuomet besivadavusios Sovietų Sąjunga, valiai. Daugiau nei pusę amžiaus trukusį vergovę Baltijos šalis padarė sunkiai sveiku protu suvokiama dvasinę ir materialinę žalą.

Jaltoje, toje pačioje Jaltoje!, 2013 metais Europos Sąjungos Tarybai pirmininkaujant Lietuvai, **buvusiai bolševikinės Rusijos aukai**, čia vykusioje tarptautinėje konferencijoje „Ukraina besikeičiančiame pasaulyje“ skatinama buvusios sovietinės Rusijos imperijos dezintegracija – koks istorijos paradoksas! Joje Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė, kaip ES Tarybai pirmininkaujantis valstybės vadovė, sakė, jog šios konferencijos tikslas – padėti Ukrainai tapti modernia, teisine, demokratiška ir ekonomiškai stipria valstybe.

Šiandien Ukraina – visų europiečių, kuriems rūpi mūsų žemyno saugumas ir klestėjimas, dėmesio centre, – kalbėjo Prezidentė. Svarbu, kad Europa šiandien yra ir Ukrainos politikos centre. Lieka tik įtvirtinti abiejų pusių išreikštą politinę valią ir praktiškai parodyti, kad Ukraina pasirengusi mąstyti, veikti ir jaustis europietiška. Europa – tai laisva valia, o ne prievolė ar bauginimas. Ukraina – jos žmonės ir vadovai – patys turi apsispręsti būti ar nebūti Europos Sąjungoje. Ukraina per didelę, per stipri ir per svarbi, kad leistų kitiems spręsti savo likimą.

Per Lietuvos televiziją kalbėjęs (2013-10-18) Europos Parlamento narys Leonidas Donskis pabrėžė, kad alternatyvus Europos Sąjungai – demokratiškų valstybių bendruomenė – nėra. Rusijos kuriamas erdvė – tai Šaltjo karo laikais atsiduodanti erdvė.

Europos Sąjungoje įteisintos 24 oficialios kalbos, tarp jų ir lietuvių. Nors ES sudaro 28 valstybės, kai kuriomis kalbomis kalbama daugiau negu vienoje ES šalyje narėje. Tai rodo pagarbą tautų siekiui išlaikyti savo identiteta. Europos Taryboje ir Parlamente jo nariai kalba savomis kalbomis, kurios vertinamos ir kitas kalbas. Be to, kiekvienos ES šalies gyventojai internetu gali savo gimtąja kalba klausytis, kas vyksta Europos Parlamente.

Ir vėl negali neprisiminti sovietinių „internacionalistų“ laikų, kai „didžiojo brolio“ – rusų kalba buvo pirmas kaip privaloma „tarpnacionalinė bendravimo kalba“. Net dėl propagandos sumetimų aukščiausiajame sovietų Kremliuje „internacionalistai“ sovietinių respublikų deputatams nesudarė sąlygų kalbėti savosiomis kalbomis. Savaimė suprantama, kodėl: juk sovietijoje rusų kalba buvo labai svarbus pavergtųjų tautų rusinimo instrumentas.

Š. m. rugsėjo 26 d. Lietuvoje, pirmininkaujant Europos Tarybai, pažymėta Europos kalbų diena. Seime vykusioje konferencijoje Europos Komisijos vertimo žodžiu generalinis direktorius Marco Bene-

detti paragino Lietuvos atstovus kalbėti savo kalba – „tai geriausias kelias jos plėtrai ir geriausias būdas komunikacijai“, – sakė generalinis direktorius.

Lietuva 2013-10-17 išrinkta į Jungtinių Tautų Saugumo Tarybą, kuriai pagal tarptautinę teisę tenka pagrindinė atsakomybė už tarptautinės taikos ir saugumo palaikymą pasaulyje. Tai istorinė akimirka!

Lietuvos išrinkimas į Jungtinių Tautų Saugumo Tarybą rodo tarptautinės bendrijos pasitikėjimą Lietuvos diplomatija. Lietuvos diplomatomams pirmiesiems iš Baltijos šalių pavedamos svarbios diplomatinės pareigos, o pirmininkavimas Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijai bei Europos Sąjungos Tarybai sulaukė gerų vertinimų. Užsienio reikalų ministras Linas Linkevičius tai įvertino kaip didžiulį Lietuvos sėkmę ir reikšmingą užsienio politikos pasiekimą.

Tokia tad mūsų geopolitinė padėtis – šalia turime didžiulę „mielaširdingą“ kaimynę. Nesigilindami į ilgaamžę istorinę patirtį – kirilicos „dovana“, lietuviškos spaudos, švietimo ir kultūros draudimą, okupacijas, tremtis į Sibirą bei Laptevų jūros pakrantę, tarpukaryje išsiugdytos inteligentijos žūtį, sovietmečio sultuosintą visuomenės mentalitetą ir t.t. – „pasidžiaukime“ nūdienos kaimynės „dovanomis“, kurių pagausėjo Lietuvai pradėjus pirmininkauti Europos Tarybai, ypač ėmusiai aktyviai įgyvendinti Rytų partnerystės programą. Tiesa, jos „minkštos“, bet ekonominė ir politinė žala akivaizdi. Tai trukdymai vežėjams ir brangiausiai Europoje jos parduodamų dujų mums tiekimo pertvarkymui, pieno produktų importo stabdymai, karinių puolimų manevrų pasienyje rengimai, Sausio 13-osios atkū per TV niekinimai, šiandieninės Kremliaus valdžios imperinių siekių marginalizavimas išsakymai ir kt. Jei pavyks bent dalinai įgyvendinti minėtą Rytų partnerystės programą, sulauksime ir „kietų dovanėlių“. Jeigu nepriklausytume NATO ir ES, seniai su mumis būtų pasielgta kaip su Gruzija.

Kol neišsilyginsime vergo mentaliteto, „mielaširdingoji“ kaimynė su mumis nebendradarbiaus kaip lygus su lygiu.

Ukraina kol kas neištrūko iš Rusijos įtakos – 2013 m. lapkričio 28-29 dienomis Vilniuje vykusioje Europos Sąjungos Rytų partnerystės forumo Ukrainai nepasirašė Europos Sąjungos asociacijos sutarties, tuo pristabdydamas savo šalies europėjimą. Lietuvos Prezidentė D. Grybauskaitė Ukrainos vadovybę pasirinkimo įvertino kaip kelią, kuris veda į niekur.

Pasak europarlamentaro Leonido Donskio, Lietuva, pirmininkaujama Europos Tarybai, atvėrė akis Europos Sąjungos šalims.

2013 m. birželis-lapkritis
Steponas Lukoševičius

2014 m. sausio 1 d. sukanka 300 metų, kai Karaliaučiaus krašte – Mažojoje Lietuvoje, Lazdynėliuose, gimė lietuvių grožinės literatūros pradininkas, pasaulinio garso rašytojas, poetas „Metai“ kūrėjas Kristijonas Donelaitis.

Laiko liko mažai, o darbų daug

Dr. Napalys Kitkauskas

Kristijono Donelaičio jubiliejiniai metai jau čia pat – liko kelios dienos, o neatliktų darbų daugybė. Džiugiai žinia bent iš Paryžiaus – čia vykusioje UNESCO Generalinėje konferencijoje K. Donelaičio 300-ąsias gimimo metines nutarta paminėti pasauliniu mastu. Todėl labai svarbu, kad ši iškilė sukaktis būtų tinkamai paminėta Lietuvoje ir šiuo metu už mūsų valstybės ribų esančioje jo gimtinėje, Mažojoje Lietuvoje – Tolminkiemyje ir Lazdynėliuose.

Pradžią jau padaryta. Š. m. spalio viduryje Panevėžio 5-osios gimnazijos skvere Kristijonui Donelaičiui atidengtas skulptoriaus Alvydo Pajuodžio iš akmens sukurtas atminimo ženklas – žemės instaliacija, o lapkričio pabaigoje Marijampolėje, priešais liuteronų evangelikų bažnyčią atidengtas ir pašventintas Poeto skulptūrinis biustas (autorius Zigmantas Buterleivičius). Svarbu pažymėti, kad paminklą inicijavo ir jo statybai lėšas surinko Marijampolės K. Donelaičio draugijos nariai.

Įpusėjus metams ir Vyriausybės sudarė darbo grupę koordinuoti Poeto jubiliejaus minėjimo 2013-2014 metų priemonių plano įgyvendinimą. Reikia pastebėti, kad Kristijono Donelaičio draugijos iniciatyva dar prieš penkerius metus sudarytas būsimų darbų planas, programa, tačiau dėl kilusios krizės liko gulėti aukštų pareigūnų stalčiuose.

Tačiau kas daroma už Lietuvos ribų? Nors mums brangios vietos – Poeto gimtinė Lazdynėliai ir Tolminkiemis – vos už 15-20 km į vakarus nuo Lietuvos, bet skiria Rusijos siena. Dėl to pernai K. Donelaičio muziejų Tolminkiemyje ap-

lankė vos keli šimtai lietuvių. Reikia tikėtis, kad bent jubiliejiniais 2014 metais bus susitarta dėl palengvinto įvažiavimo į Karaliaučiaus/Kaliningrado sritį, ypač dėl to, kad Poeto gimtadienis bus minimas tarptautiniu mastu. Negi jo tėvynainiai bus atskirti nuo jų širdžiai brangių ir šventų vietų?

O Tolminkiemyje didžioji dalis atliktų darbų – ne Lietuvos valioje. Tenka pripažinti, kad didieji planuoti bažnyčios ir klebonijos atnaujinimo bei dažymo darbai, apie kuriuos, kaip rusų pusės įsipareigojimus, prieš pusmetį rašė DŽ, taip ir liko nepadaryti. Neatlikti ir kiti jų prisiimti darbai: bažnyčios grindyse neįrengta šildymo įranga, neatnaujintas bokštas ir neperdengtas kokybiškoms čerpėmis klebonijos stogas. Bent gerai, kad „nemodernizuota“ klebonijos autentiška pastogė. Girdėti, jog kaliningradiečiams dar nepradėjus darbų, atsirado finansinių nesklaidumų.

Tiesa, K. Donelaičio palikimo susidomėjo ir centrinė Rusijos valdžia: juk pasaulinio garso poetas gyvenęs jos dabartinėje teritorijoje! Ketina atvažiuoti su savo pasiūlymais, kaip atnaujinti K. Donelaičio muziejų, gal ir sumoderninti? Su jais, matyt, teks bendradarbiauti, susipažinti su jų siūlymais, derinti juos. Kaliningrado muziejiniukai pagrindines jubiliejaus iškilmes žadė sūrenkti 2014 m. rudenį, todėl, reikia tikėtis, dar suspės šį tą padaryti.

Sėkmingiau vyksta muziejaus ekspozicijos – turinio ir stendų – atnaujinimo darbai, kurie bendru susitarimu yra pavesti Lietuvos nacionaliniam muziejui (direktorė Birutė Kulnytė). Taip pat norima

Kristijonas Donelaitis
1714 - 2014

pabaigti ir ekspozicijos, atspindinčios Poeto laikus, komplektavimą klebonijoje. Apie tai, kokie baldai jau pagaminti ir eksponuojami, daug kartų rašyta DŽ, todėl nebekartosis. Už šiais metais gautas lėšas jau sumeistruta dar viena spinta ir skrynja bei lova su baldakimu, tebegaminamos kelios kėdės, suolai. Kitiems metams liks padaryti tik dveji durų spintų. Baldus gamina Dailės akademijos bandininkystės skyriaus darbininkas Ramūnas Balsevičius.

Apskritai žiūrint iš laiko perspektyvos, reikia pasidžiaugti, kad K. Donelaičio bažnyčia ir klebonija suspėta atkurti bei memorialo teritoriją sutvarkyti per praėjusį 50 metų laikotarpį nuo Poeto gimimo 250 metų sukakties paminėjimo 1964 m.

Pastaruoju metu Lazdynėlių ažuolyną dažniau aplanko marijampolietis, taltų metu – Poeto gerbėjas iš Šiaulių, Panevėžio, Klaipėdos. Neseniai aplinkos tvarkymui finansinės paramos skyrė Krašto apsaugos ministerija. Iš 275 pasodintų ažuoliukų prigijo ir gražiai išaugo per 200. Atnešančių metų pavasarį vietoje neprijusiųjų reikės pasodinti naujų. Savo paslaugas siūlo „Žaliuojanti Vilnija“ (vadovas Antanas Stakvilevičius). Lazdynėlių ažuolų parkas užima 4,5 ha plotą, kurio ribas dabar tikslina Gumbinės/Gusevo rajono pareigūnai.

Tolminkiemio muziejaus aplinkos būklė neseniai įvertino ten apsilankęs kraštovaizdžio architektas Regimantas Pilkauskas. Dailininkas Petras Repšys galvoja, ką prasminga sukurti K. Donelaičio kriptot vestibulio nišai.

Vartai į Donelaičio metus atverti

Leonas Stepanauskas, Berlynas

Vokietijoje, kur baltistikos mokslui jau keletą šimtmečių suteikiama nemaža vietos, lietuvių grožinės literatūros pradininko Kristijono Donelaičio 300-ajam gimtadieniui taip pat pasirožta. „Į jubiliejinis Donelaičio metus ir mes vartus atveriamė!“, – kalbėjo mokslininkų baltistų bei šia tema besidominčių kultūros veikėjų susivienijimo *Baltistenkreis zu Berlin* pirmininkas prof. R. Eckertas dar lapkričio mėn. 22 dieną Humboldt universitete, *Unter den Linden* gatvėje Berlyne, atidarydamas 114-ą susivienijimo konferenciją.

Savaimė suprantama, kad pirmiausia pasidžiaugta, jog toliau eina ma kelių kartų vertybę (tai mokslininkų, tai poetų) pramintu keliu – mėginama vis geriau vokiečių kalba lietuvių būrų poeto svarbiausią kūrinių poemą „Metai“ priartinti prie skaitytojo. Turint galvoje ne vien dabarties kalbos reikalavimus.

Naujasis K. Donelaičio „Metų“ vertimas į vokiečių kalbą dar neatsirado knygų lentynose ar elektroniniuose puslapiuose. Užtat jis jau teigiamai įvertintas pačių baltistų ir jau atiduotas į lektorių (taip vokiečių leidyklose tituluojami redaktorai) rankas. Gi poeto vertėjų atradimas – irgi pačių baltistų nuopelnas. Tarp jų mokslinėse konferencijose atsirado kolega, kuris savo referatose pateikdavo įdomių minčių apie K. Donelaičio kūrybos ištakas bei vis cituodavo „Metus“, jam, esą, atskleidžiančius nemažą ir paties būrų poeto gyvenimo paslapčių. Pamažu apsižiūrėta, kad nemažos „citatos“ paimtos ne iš ankstesniųjų vertimų, o yra paties referento triušas. Kelias į padaršinimą imtis viso darbo jau nebuvo ilgas...

Naujovė nebuvo ir naujojo pomeno „Metai“ vertėjo, – čia kalbama apie ilgus metus kaip ir Done-

laitis evangelikų liuteronų bažnyčios tarnystei atidavusių poetą ir kalbininką Gotfriedą Schneiderį, – panašumai su tolminkiemiečio gyvenimu. Tai smalsus ir gabus žmogus, išmokęs ir lietuvių kalbą. Idomu, kad naujasis Donelaičio vertėjas susipažinęs ir su Lietuvos studentais. G. Schneideris, kaip svečias docentas, kalet metų Klaipėdos universitete dėstė graikų ir hebrajų kalbas.

Prie „vartų į Donelaičio metus“ atvėrimo konferencijoje prisidėjo ir moksliniam baltistų susivienijime įkurtos Donelaičio komisijos pateiktos žinios apie donelaitiką baltų tautų žemėse. Štai sužinota aktualija, kad tuo pačiu laiku, tą pačią lapkričio 22 dieną, mieste ant Šešupės krantų, Marijampolėje, atidengiamas ir pašventinamas K. Donelaičio paminklas.

Nukelta | 6 psl.

